

6. Парсонс Т. Понятие общества : компоненті и их взаимоотношения / Т. Парсонс // Американская социологическая мысль / Т. Парсонс. – М., 1996. – С. 494-526.
7. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс ; [пер. с англ. Л. А. Седов, А. Д. Ковалев]. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 280 с.
8. Сорокин П. Кризис нашего времени // Американская социологическая мысль : тексты / П. Сорокин. – М., 1996. – С. 356-371.
9. Субетто А. Ценности в системе общественного интеллекта. “Ценностная война” и защита ценностной самоидентификации российской цивилизации [Электронный ресурс] / А. Субетто // Академия тринитаризма. – Режим доступа : <http://www.trinitas.ru/rus/doc/0012/001a/00120111.htm>.
10. Антонюк О. Державна самоідентифікація України в процесі реалізації національних інтересів / О. Антонюк // Персонал. – 2007. – № 11. – С. 4-10.
11. Горбулін В. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : [моногр.] / В. Горбулін, А. Качинський. - К. : НВЦ Євроатлантикінформ, 2007. - 590 с.
12. Бобров В. Устойчивое социальное развитие: аксиологический аспект / В. Бобров // Гуманитарные науки в Сибири. – 1998. – № 1. – С. 49–53
13. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні : [монографія] / В. Тертичка. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 750 с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 349.2

Рудкевич І.В.,
к.філолог.н., доц., докторант
Донецький державний
університет управління

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ

Анотація. Визначено чинники впливу на удосконалення системи соціального захисту. Обґрунтовано прогностне моделювання рівня життя сільського населення в державі.

Анотація. Определены факторы влияния на усовершенствование системы социальной защиты. Обосновано прогностное моделирование уровня жизни сельского населения в государстве.

Анотація. The factors of influence are certain on the improvement of the system of social defence. The prognosis design of standard of living of rural population is grounded in the state.

Постановка проблеми. Однією з найвагоміших складових соціального захисту є проблема джерел його фінансування, що виникає через недостатню кількість загальних податкових надходжень та цільових платежів. Наукова проблема, що пов'язана з системою соціального захисту, включає три складові: з'ясування шляхів розвитку соціальної сфери, виявлення складу соціально захищених груп та збільшення кількості і підвищення рівня послуг соціального забезпечення.

Разом з тим, в Україні існують проблеми, що стосуються особливостей соціального захисту сільського населення. Це пов'язано з недоліками реформування аграрного виробництва, складністю надання земельних та майнових паїв, соціальних послуг сільському населенню

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки значно зросла увага провідних науковців України до питань соціального захисту. Цим дослідженням присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як В.Д. Базилевич, Д.П. Богиня, Н.Б. Болотіна, І.К. Бондар, І.Ф. Гнибіденко, О.А. Грیشнова, С.М. Злупко, С.В. Мочерний, М.І. Карлін, В.І. Куценко, В.Д. Лагутін, Е.М. Лібанова, О.В. Макарова, В.М. Новіков, О. Палій, Ю.І. Палкін, В.Й. Плиса, К.В. Прокопишак, П.Т. Саблук, У.Я. Садова, Л.К. Семів, В.А. Скуратівський, Л.Т. Шевчук, П.І. Шевчук, С.І. Юрій, К.І. Якуба та багато інших, які в своїх працях не тільки з'ясували проблеми, але й направили їх розв'язання щодо введення певних економіко-соціальних механізмів для покращення соціального захисту населення.

Постановка завдання.

- визначити чинники впливу на удосконалення системи соціального захисту;
- обґрунтувати прогнозне моделювання рівня життя сільського населення в державі.

Виклад основного матеріалу.

Соціальний захист населення та шляхи його забезпечення безпосередньо пов'язані з стратегією розвитку економіки та зі всіма видами політик її реалізації – економічною, бюджетною, соціальною.

Серед напрямів розвитку соціального захисту населення села пріоритетне значення мають [1, с. 12; 3, с. 89; 5, с. 31]:

- проведення і завершення реформи соціального страхування та пенсійного забезпечення;
- вдосконалення системи адресної допомоги найуразливішим верствам населення;
- гарантія ліквідації та своєчасності виплати заробітної плати, пенсій, стипендій, допомоги та інших соціальних виплат;
- забезпечення зайнятості сільського населення;
- створення нових агроформувань ринкового типу;
- намагання подолати розшарування за рівнем доходів населення.

Одним із головних напрямів економічного й соціального розвитку аграрної сфер України є суттєве удосконалення життєвого рівня працівників села шляхом відбору показників бідності. Істотна регіональна диференціація показників бідності, яка спостерігається в Україні, є наслідком відмінностей економічного розвитку, рівнів цін та оплати праці. В процесі дослідження виконано такі процедури:

- сформовано набір показників, що характеризують економічний розвиток;
- відібрано показники за допомогою факторного аналізу та здійснено їх систематизацію;

- побудовано регресійні моделі взаємозв'язків показників економічного розвитку та бідності;

- дано характеристику параметрів взаємозв'язку економічного розвитку та бідності.

Індикаторами економічного розвитку, що є вхідними для розробки моделі, що характеризує рівень життя сільського населення України, складаються з двох видів показників: ті, що безпосередньо включені у модель – основні показники та показники, які мають опосередкований вплив на бідність, додаткові показники.

Для класифікації та відбору основних і додаткових показників використано метод факторного аналізу, перевагою якого є те, що він дає змогу визначити не тільки наявність зв'язку між окремими аспектами об'єкту, що досліджується, а й міру цього зв'язку. Опіраючись на спостереження за численними показниками, точніше – на спостереження за їх кореляціями, факторний аналіз дає можливість виявити найістотніші причини, а також системи та структури, що лежать в основі різнорідних явищ. Завдяки цьому факторний аналіз значно менше (порівняно з іншими методами) потребує попередніх гіпотез: достатньо загальної гіпотези щодо наявності певного порядку в об'єкті, що досліджується, – систематичного характеру регіональних відмінностей рівнів економічного розвитку та рівнів бідності.

Поділ на основні і додаткові показники ґрунтується на можливості виділити у складі компонент три групи показників: значущі показники, які беруть участь у формуванні назви компоненти та незначущі показники, які не беруть участі у формуванні назви компоненти.

Відповідно, складові показники, віднесені до першої групи, використовуються у моделюванні; показники другої групи дають змогу детально охарактеризувати специфіку формування бідності на Україні. В результаті відбору показників сформовано систему показників, що є базою для побудови регресійної моделі [2, с. 23]:

- валова додана вартість у розрахунку на одну особу, грн.;
- сума доходів домогосподарств України в містах та сільській місцевості (в середньому за місяць з розрахунку на одне домогосподарство), грн.;
- доходи сільськогосподарських домогосподарств, (в середньому за місяць з розрахунку на одне домогосподарство), грн.;
- сума витрат домогосподарств України в містах та сільській місцевості, (в середньому за місяць з розрахунку на одне домогосподарство), грн.;
- витрати сільськогосподарських домогосподарств (в середньому за місяць з розрахунку на одне домогосподарство), грн.

Валова додана вартість є найбільш узагальнюючим макроекономічним показником, який віддзеркалює сукупний дохід населення та загальний обсяг витрат на придбання вироблених товарів та послуг. Його вплив на масштаби, рівень та глибину бідності проявляється

як безпосередньо, так і опосередковано. Безпосередній вплив здійснюється через кінцеве споживання домашніх господарств, які включають витрати на придбання споживчих товарів, послуг, споживання товарів та послуг, одержаних в натуральній формі і вироблених для власного споживання в некорпорованих підприємствах домашніх господарств. Елементом кінцевого споживання домашніх господарств є також умовно обчислена вартість проживання у власному житлі. Опосередкований вплив на бідність обумовлюється таким елементом валової доданої вартості як нагромадження основного капіталу, тобто приріст активів, які постійно використовують в процесі виробництва. Приріст активів сприяє розширенню виробництва, зростанню заробітної плати, забезпеченню продуктивної зайнятості, і тим самим впливає на доходи населення і, відповідно – на ситуацію з бідністю.

Сума доходів всіх домогосподарств, які визначаються законодавством, формуються та збираються на відповідній території, а саме: заробітна плата, доходи від підприємництва, пенсії, стипендії, грошові допомоги, доходи від реалізації сільськогосподарської продукції. Теоретично, цей показник є характеристикою ступеню економічного розвитку країни, його податкоспроможності і спроможності до самозабезпечення. Зв'язок власних доходів домогосподарств з матеріальним становищем населення обумовлений такими чинниками [4, с. 10]:

- показник власних доходів пов'язаний з розмірами доходів підприємств, які в свою чергу певною мірою обумовлюються розміром заробітної плати працівників;

- цей показник напряму залежить від доходів фізичних осіб. Проте, в умовах українських реалій, коли надто розповсюдженими є такі явища, як тіньова зайнятість, приховування доходів від оподаткування, місцеві бюджети не доотримують власні доходи; і та частина доходів, що приховується від оподаткування представляє собою значну величину.

Сума витрат всіх домогосподарств, які визначаються законодавством, формуються та збираються на відповідній території, а саме: на харчування, на непродовольчі товари, на послуги, допомога родичам та інші витрати.

Аналогічні пояснення мають показники доходів та витрат сільських домогосподарств.

Оскільки показник бідності розраховується не за доходами домогосподарств, а за їх витратами, він більш-менш уникає викривлення через вплив тінізації (приховування) доходів. Таким чином, залежність рівня бідності від розміру доходів всіх домогосподарств має прямий характер.

Різниця між грошовими витратами та грошовими доходами характеризує ступінь тінізації доходів. Населення схильне приховувати ту частину доходів, яка отримана в тіньовому секторі економіки. І як правило, ці доходи немалі, що і зумовлює у людей прагнення до їх приховування від оподаткування, і взагалі, від оприлюднення. Таким чином, чим більш

високими є показники тінзації доходів, тим, в середньому, вищий рівень їх реальних доходів. Отже, зв'язок бідності і рівня тінзації має зворотний характер.

На рівень бідності в Україні найбільше впливають обсяги доходів та витрат домогосподарств України в містах та сільській місцевості.

Висновки.

Таким чином, недостатній соціальний ефект від економічного зростання в Україні, можна пояснити чинниками політичного характеру. З часів незалежності в Україні не було досягнуто успіхів у таких важливих питаннях, як зменшення масштабів тінзації економіки, боротьба з корупцією, підвищення ефективності використання коштів, спрямованих на соціальний захист (зокрема, не реорганізовано систему старих соціальних зобов'язань, які у даний час вже не виконують своїх функцій), не відбулось також швидкого реагування держави на початок економічного зростання (не було прийнято відповідних заходів щодо перенесення ефекту загального економічного зростання на населення).

Використані джерела інформації:

1. Гнибіденко І. Ф. Сільська соціальна інфраструктура: аспекти розвитку та зайнятості населення. / Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – К.: Вища школа, 2003. – 54 с.
2. Іванова О. Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти. – К.: КМ Академія, 2003. – 106 с.
3. Макарова О. В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки. – К.: Лра-К, 2004. – 328 с.
4. Механізм регулювання соціальної сфери: Зб. наук. праць / НАН України Інститут економіки. Відп. ред. В. М. Новіков. – К.: Знання, 2002. – 106 с.
5. Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.

Рецензент: Корецький М.Х., д.держ.упр., професор.